

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

**Trestný čin podvodu v právním řádu České
republiky**

Jana Toškovová

Bakalářská práce
2009

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav veřejné správy a práva
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana TOŠKOVÁ**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika pro kriminalisty**

Název tématu: **Trestný čin podvodu v právním řádu České republiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Ochrana majetkových vztahů prostřednictvím trestního práva
2. Trestný čin podvodu podle $\text{\\textcircled{O}}$ 250 trestního zákona
3. Trestný čin pojistného podvodu podle $\text{\\textcircled{O}}$ 250a trestního zákona
4. Trestný čin úvěrového podvodu podle $\text{\\textcircled{O}}$ 250b trestního zákona
5. Další vybrané souvislosti dané problematiky

Závěr

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

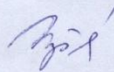
Seznam odborné literatury:

1. ELIÁŠ Karel, et al. Občanský zákoník - velký akademický komentář. 1. vydání. Praha : Linde Praha, 2008. 2 sv. (2600 s.). ISBN 978-80-7201-687-7.
2. ŠÁMAL Pavel, et al. Trestní řád - komentář. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005. 2 sv. (2880 s.). ISBN 80-7179-375-5.
3. ŠÁMAL Pavel, RIZMAN Stanislav, PŮRY František.: Trestní zákon-komentář. 6.aktualizované vydání. Praha : C. H. Beck, 2006. 2 sv. (1862 s.). ISBN 80-7179-896-7.
4. ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
5. Listina základních práv a svobod vyhlášená pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
6. zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
7. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
8. zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Josef Sedláček
Ústav veřejné správy a práva

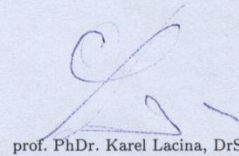
Datum zadání bakalářské práce: 20. června 2008

Termín odevzdání bakalářské práce: 1. května 2009

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

prof. PhDr. Karel Lacina, DrSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 21. července 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškeré použité literární prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 17. srpna 2009

Jana Toškovová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala panu Mgr. Josefu Sedláčkovi za odborné vedení při psaní mé bakalářské práce a za věcné a cenné rady

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku trestného činu podvodu v právním řádu České republiky. Podrobněji je charakterizována ochrana majetkových vztahů prostřednictvím trestního práva, trestný čin podvodu, pojistného podvodu a úvěrového podvodu. Dále jsou uvedeny konkrétní případy páchaní trestného činu podvodu, které jsou v současné době nejen v České republice, ale i v dalších členských státech Evropské unie, největším problémem všech právních systémů jednotlivých států.

Klíčová slova

trestní právo, majetek, podvod, pojistný podvod, úvěrový podvod, phishing

Title

Fraud Offence in the Legal Framework of the Czech Republic

Annotation

This bachelor thesis is focused on the issue of crime of fraud in the system of law in the Czech republic. It describes in more detail the protection of property relations through criminal law, then the crime of fraud, insurance fraud and credit fraud. In addition, it includes concrete examples of committing crimes of fraud, which belongs to the most pressing problems of legal systems not only in the Czech republic but in all member states of the European Union.

Keywords

criminal law, property, fraud, insurance fraud, credit fraud, phishing

OBSAH

ÚVOD	- 9 -
1 OCHRANA MAJETKOVÝCH VZTAHŮ PROSTŘEDNICTVÍM TRESTNÍHO PRÁVA.....	- 11 -
1.1 Pojem a místo trestního práva v právním řádu	- 11 -
1.2 Subsidiarita trestní represe	- 12 -
1.3 Trestné činy proti majetku	- 13 -
1.3.1 Skutková podstata trestných činů proti majetku	- 14 -
1.4 Okolnosti vylučující protiprávnost	- 16 -
1.5 Majetek	- 18 -
2 TRESTNÝ ČIN PODVODU PODLE § 250 TRESTNÍHO ZÁKONA	- 19 -
2.1 Ustanovení § 250 trestního zákona	- 19 -
2.2 Skutková podstata trestného činu podvodu	- 20 -
2.2.1 Objekt trestného činu podvodu	- 20 -
2.2.2 Objektivní stránka trestného činu podvodu.....	- 20 -
2.2.3 Subjektivní stránka trestného činu podvodu	- 21 -
2.2.4 Subjekt trestného činu podvodu	- 21 -
2.3 Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu podvodu	- 22 -
2.4 Ustanovení § 209 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník	- 22 -
2.5 Druhy trestů.....	- 24 -
3 TRESTNÝ ČIN POJISTNÉHO PODVODU DLE § 250A TRESTNÍHO ZÁKONA.....	- 25 -
3.1 Ustanovení § 250a trestního zákona	- 25 -
3.2 Vysvětlení pojmů	- 26 -
3.3 Znaky základní skutkové podstaty trestného činu pojistného podvodu -	27 -
3.3.1 Objekt trestného činu pojistného podvodu.....	- 27 -
3.3.2 Objektivní stránka trestného činu pojistného podvodu.....	- 27 -
3.3.3 Subjektivní stránka trestného činu pojistného podvodu.....	- 28 -
3.3.4 Subjekt trestného činu pojistného podvodu	- 28 -
3.4 Ustanovení § 210 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník	- 28 -
3.5 Druhy trestů.....	- 31 -
4 TRESTNÝ ČIN ÚVĚROVÉHO PODVODU PODLE § 250B TRESTNÍHO ZÁKONA.....	- 31 -
4.1 Ustanovení § 250b trestního zákona	- 31 -

4.2	Vysvětlení pojmů	- 32 -
4.3	Znaky základní skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu - 35 -	
4.3.1	Objekt trestného činu úvěrového podvodu.....	- 35 -
4.3.2	Objektivní stránka trestného činu úvěrového podvodu.....	- 36 -
4.3.3	Subjektivní stránka trestného činu úvěrového podvodu.....	- 36 -
4.3.4	Subjekt trestného činu úvěrového podvodu	- 37 -
4.4	Ustanovení § 211 zákona č. 40/2009 trestní zákoník	- 37 -
4.5	Druhy trestů.....	- 38 -
5	DALŠÍ VYBRANÉ SOUVISLOSTI DANÉ PROBLEMATIKY	- 39 -
5.1	Trestný čin dotačního podvodu dle § 212 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.....	- 39 -
5.2	PHISHING	- 40 -
	ZÁVĚR.....	- 44 -
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	- 46 -

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila „Trestný čin podvodu v právním řádu České republiky“. Důvodem mého rozhodnutí, proč zpracovávat právě bakalářskou práci na toto téma je skutečnost, že již několikátým rokem pracuji u Policie České republiky, konkrétně u Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování, kde jsem zařazena na služebním místě vrchní inspektor Odboru daní a praní peněz, Oddělení praní peněz. Při psaní bakalářské práce jsem proto vycházela i ze zkušeností, které jsem získala v průběhu své dosavadní policejní praxe. Toto téma je mi blízké i z toho důvodu, že při výkonu svého povolání přicházím do styku s trestním zákonem č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kde je problematika trestného činu podvodu blíže definována, trestním řádem č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákonem o Policii ČR č. 273/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákonem o bankách č. 21/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů a s dalšími specifickými právními předpisy, které jsou potřeba k odhalování a prověřování těch nejzávažnějších trestných činů majetkové a hospodářské povahy. Cílem mé bakalářské práce je proto rozbor a zhodnocení právní úpravy trestného činu podvodu v právním řádu České republiky, a to včetně souvisejících hmotně právních a procesních otázek, jakož i stručná charakteristika a předběžné zhodnocení nové právní úpravy dané problematiky, která je obsažena v novém trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., jenž má nabýt účinnosti od 1.1.2010.

Při psaní bakalářské práce jsem vycházela zejména ze studia nejen výše uvedených právních předpisů a jejich jazykových, logických a systematických výkladů, ale také ze studia odborné literatury, která se problematikou trestných činů podvodu, pojistného a úvěrového podvodu zabývá, dále z významných soudních rozhodnutí, převážně z judikátů Nejvyššího soudu ČR a samozřejmě ze své dosavadní praxe.

Samotný trestný čin podvodu, pojistného podvodu a úvěrového podvodu nalezneme v hlavě deváté zvláštní části trestního zákona mezi trestnými činy proti majetku. Z tohoto důvodu je první kapitola zaměřena na ochranu majetkových vztahů prostřednictvím trestního práva. Rovněž je zde specifikována úloha trestního práva při ochraně majetkových vztahů. V těchto souvislostech nelze rovněž opomenout názory na subsidiaritu trestní represe, pohled na trestní právo jako na ultima ratio apod.

V dalších kapitolách je pozornost zaměřena podrobněji na trestný čin podvodu dle ustanovení § 250, trestný čin pojistného podvodu dle ustanovení § 250a a trestný čin úvěrového podvodu dle ustanovení § 250b zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Konkrétně

jsem se zaměřila na jednotlivé skutkové podstaty těchto trestných činů, zejména na specifikaci typových formálních znaků, kterými jsou objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. V závěru každé kapitoly jsou porovnávána jednotlivá ustanovení trestných činů podvodu, pojistného podvodu a úvěrového podvodu dle stávajícího trestního zákona a dle nového trestního zákoníku, zejména jsou zdůrazněny změny, které tento trestní zákoník od 1.1.2010 přinese. V kapitole o úvěrovém podvodu jsem dále uvedla tzv. dotační podvod, který je novinkou v novém trestním zákoníku a v podstatě byl vyčleněn z ustanovení o úvěrovém podvodu ze stávajícího trestního zákona.

V poslední kapitole se zabývám trestným činem podvodu z pohledu své dosavadní policejní praxe. Zejména jsem svou pozornost zaměřila na tzv. phishing, což je poměrně nová forma podvodu, jenž se od 1.1.2009 v České republice ve velkém množství rozmohla.

V závěru jsou pak shrnuty všechny získané poznatky a rozdíly mezi stávajícím a novým trestním zákonem, uvedeny nedostatky mezinárodní policejní spolupráce a určité mezery v trestně právních předpisech.

1 OCHRANA MAJETKOVÝCH VZTAHŮ PROSTŘEDNICTVÍM TRESTNÍHO PRÁVA

1.1 POJEM A MÍSTO TRESTNÍHO PRÁVA V PRÁVNÍM ŘÁDU

Česká republika stanoví základní pravidla fungování ekonomických vtaů, kdy celou řadou veřejnoprávních a soukromoprávních předpisů reguluje hospodářské a majetkové právo, přičemž nezastupitelnou roli v této problematice hraje trestní právo. Trestní právo je součástí českého právního řádu, odvětvím veřejného práva. Hlavním účelem trestního práva, který je uveden přímo v ustanovení § 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákon“) je „*chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob*“. Z této citace vyplývá, že trestní právo v podstatě stanovuje, které ze společensky škodlivých činů jsou trestné, a zároveň určuje tresty za jejich páčání. Lze tedy říci, že ustanovení § 1 trestního zákona představuje základní princip, na který je nutné pamatovat při procesech interpretace a aplikace trestního kodexu.

Trestní právo dělíme na trestní právo hmotné a trestní právo procesní. Rozdíl mezi těmito dvěma druhy trestního práva spočívá v tom, že trestní právo hmotné je obsaženo v trestním zákoně a stanoví, co je trestným činem, jaký lze za něj uložit trest či ochranné opatření apod. Naproti tomu trestní právo procesní je obsaženo v trestním řádu č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) a upravuje trestní řízení, tedy mimo jiné i postup orgánů činných v trestním řízení v trestních věcech. Dle ustanovení § 12 odst. 1 trestního řádu se orgány činnými v trestním řízení rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán. Ustanovení § 12 odst. 2 trestního řádu dále uvádí, že policejním orgánem se rozumějí i příslušníci Bezpečnostně informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, rovněž i příslušníci Celních orgánů apod.

Základní postavení v právním řádu České republiky má ústavní právo, kdy ústavní zákony umožňují formulace a principy trestního práva hmotného i trestního práva procesního. Listina základních práv a svobod ukládá trestnímu právu hmotnému hned několik zásad, např. zákaz krutých, nelidských nebo ponižujících trestů, zákaz trestu smrti, zákaz zpětné působnosti trestního zákona atd. Důležité je zmínit i provázanost trestního práva s právem mezinárodním. Z Ústavy ČR vyplývá, že Česká republika je povinna dodržovat závazky vyplývající z mezinárodního práva. Proto součástí právního řádu jsou i vyhlášené a Parlamentem ČR ratifikované mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána. V praxi to znamená, že

stanoví-li mezinárodní smlouva, k jejímuž plnění se Česká republika zavázala, něco jiného než zákon České republiky, použije se přednostně mezinárodní smlouva. Rovněž správní a policejní právo, které významně participují na ochraně společenských vztahů a hodnot, jsou v úzké provázanosti s trestním právem, kdy správními delikty jsou především přestupky a jiné správní delikty fyzických a právnických osob. Tato problematika je blíže specifikována zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „přestupkový zákon“).

1.2 SUBSIDIARITA TRESTNÍ REPRESE

Trestní právo je v demokratických státech chápáno jako nejzazší prostředek (tzv. ultima ratio), kterým je prováděna sociální kontrola a právní regulace společnosti. Zároveň však nezasahuje a nesmí zasahovat do politického, hospodářského a společenského života z jiných důvodů než je ochrana před trestnými činy, které vymezuje trestní zákon, případně další zákony, jež se řadí mezi prameny trestního práva. Všechny postupy a prostředky vyplývající z trestního práva hmotného i procesního, které orgány činné v trestním řízení aplikují, představují nejzávažnější zásahy do práv jednotlivců. Proto je důležité tyto používat obezřetně a jen v případech, v nichž prostředky např. z práva občanského nebo správního selhávají či jsou neefektivní. Tento postup se nazývá principem subsidiarity trestní represe. Při uplatňování tohoto principu je nezbytně nutné, aby byly splněny všechny předpoklady vzniku trestní odpovědnosti. „*Základem trestní odpovědnosti je souhrn podmínek, při jejichž splnění vzniká trestní odpovědnost pachatele, kterou je míněna povinnost strpět za spáchaný trestný čin sankce stanovené trestním zákonem v rámci trestněprávního vztahu, který vznikne spáchaním trestného činu mezi pachatelem a státem*“¹ Znaky trestní odpovědnosti jsou společné pro všechny trestné činy. Zvláštní část trestního zákona stanoví další znaky, kterými jsou trestné činy od sebe odlišeny. Při rozhodování, zda trestný čin je skutečně trestným činem, je důležité nejenom zhodnocení znaků trestní odpovědnosti, ale rovněž je nutné pohlížet na stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost a na znaky uvedené v obecné části trestního zákona.

¹ ŠÁMAL Pavel, RIZMAN Stanislav, PÚRY František.: *Trestní zákon-komentář*. 6.aktualizované vydání. Praha : C. H. Beck, 2006. 2 sv. (1862 s.). ISBN 80-7179-896-7

1.3 TRESTNÉ ČINY PROTI MAJETKU

Ochrana majetkových vztahů je v trestním právu upravena v hlavě deváté zvláštní části trestního zákona a obsahuje tyto trestné činy krádež dle § 247, zpronevěra dle § 248, neoprávněné užívání cizí věci dle § 249, neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru dle § 249a, neoprávněné držení platební karty dle § 249b, podvod dle § 250, pojistný podvod dle § 250a, úvěrový podvod dle § 250b, provozování nepoctivých her a sázek dle § 250c, podílnictví dle § 251, podílnictví z nedbalosti dle § 252, legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 252a, lichva dle § 253, zatajení věci dle § 254, porušování povinnosti při správě cizího majetku dle § 255, poškozování věřitele dle § 256, zvýhodňování věřitele dle § 256a, pletichy v insolvenčním řízení dle § 256b, předlužení dle § 256c, poškozování cizí věci dle § 257, poškození a zneužití záznamu na nosiči informací dle § 257a, zneužívání vlastnictví dle § 258. Všechny trestné činy, které jsou do této hlavy zařazeny, chrání majetkové zájmy, kdy vedle vlastnictví jsou zde chráněna i jiná majetková práva a nerušené držení věci. Avšak rozsah chráněných zájmů má každé ustanovení jednotlivých trestných činů různý. Trestný čin podvodu nebo trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku chrání majetek jako celek. Oproti tomu trestný čin krádeže chrání zejména věci.

Majetkové vztahy nejsou chráněny pouze hlavou devátou zvláštní části trestního zákona. Trestné činy proti majetku mají nejbližší, především v oblasti podnikání, k trestným činům hospodářským, které jsou upraveny v hlavě druhé zvláštní části zákona. Některé hospodářské a majetkové zájmy jsou pak nepřímo chráněny i v ustanoveních jiných hlav zvláštní části trestního zákona. Jde o trestné činy uvedené v hlavě třetí zvláštní části trestního zákona, kde nalezneme trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, např. se jedná o zneužívání pravomoci veřejného činitele podle ustanovení § 158, úplatkářství dle ustanovení § 160-163 apod. Dále se jedná o trestné činy uvedené v hlavě čtvrté zvláštní části trestního zákona obsahující trestné činy obecně nebezpečné jako je ohrožení a poškození životního prostředí dle ustanovení § 181a a §181b, trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti uvedené v hlavě osmé zvláštní části trestního zákona jako je např. loupež dle ustanovení § 234, trestné činy proti lidskosti, které nalezneme v hlavě desáté zvláštní části trestního zákona a trestné činy vojenské, které obsahuje hlava dvanáctá zvláštní části trestního zákona.

Zvláštní význam má pochopení vzájemného vztahu trestných činů proti majetku a trestných činů hospodářských, který však není nijak systematicky vymezen, a proto vznikají problémy s tím, podle kterého ustanovení určité jednání postihnout, zda je jedno vůči druhému speciální, zda je možný jednočinný souběh trestného činu hospodářského a

majetkového atd. Jednočinný souběh se dělí na stejnorodý a nestejnorodý, kdy jednočinným stejnorodým souběhem rozumíme protiprávní jednání pachatele, který jedním skutkem vícekrát naplní stejnou skutkovou podstatu trestného činu a jednočinným nestejnorodým souběhem se rozumí protiprávní jednání pachatele, který jedním skutkem spáchá více trestných činů různých skutkových podstat. Jako příklad lze uvést trestný čin poškozování věřitele dle ustanovení § 121 trestního zákona, který je zvláštním případem podvodu a neposoudí se již dle ustanovení § 250 trestního zákona.

1.3.1 SKUTKOVÁ PODSTATA TRESTNÝCH ČINŮ PROTI MAJETKU

Skutková podstata jakéhokoli trestného činu obecně znamená souhrn objektivních a subjektivních znaků trestného činu určitého druhu, které jsou typické pro společenskou nebezpečnost a jsou uvedeny v obecné i zvláštní části trestního zákona. Podle závažnosti trestných činů rozlišujeme skutkové podstaty:

- **základní**, které jsou zpravidla uvedeny v prvních odstavcích daného trestného činu, neboť uvádějí jeho běžné znaky,
- **kvalifikované**, které v podstatě modifikují základní skutkové podstaty a obsahují další znaky, které zvyšují stupeň nebezpečnosti pro společnost,
- **privilegované** obsahující např. okolnosti snižující nebezpečnost činu pro společnost.

Hlavními znaky skutkového podstaty trestného činu jsou objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka.

V obecné rovině lze **objekt** vyjádřit jako společenské vztahy, zájmy a hodnoty chráněné trestním zákonem. Skupinovým objektem trestných činů uvedených v hlavě deváté zvláštní části trestního zákona jsou, jak je uvedeno výše, majetkové zájmy. Objektem většiny trestných činů proti majetku je vlastnictví k věci.

Majetek je chráněn zejména v jednotlivých ustanoveních těchto trestných činů: podvodu dle § 250, pojistného podvodu dle § 250a, úvěrového podvodu dle § 250b a porušování povinnosti při správě cizího majetku dle § 255 a 255a.

Práva věřitelů na uspokojení jejich pohledávek jsou například chráněna v ustanoveních poškozování věřitele dle § 256, dále zvýhodňování věřitele dle § 256a, pletichy v insolvenčním řízení dle 256b a předlužení dle § 256c.

Trestné činy krádeže dle § 247, dále neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru dle § 249a, neoprávněné držení platební karty dle § 249b, podílnictví

dle § 251-252, legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 252a a zneužívání vlastnictví dle § 258 trestního zákona chrání především zájmy majetkové povahy.

Majetkové zájmy, ale i jiné nemajetkové hodnoty jako jsou utajované skutečnosti, osobní údaje a třeba soukromí, jsou chráněny v ustanoveních o trestném činu poškození a zneužití záznamu na nosiči informací dle ustanovení § 257a trestního zákona.

Předmětem útoku většiny trestných činů proti majetku je věc, většinou cizí, pouze v ustanovení § 258 a někdy i v ustanoveních § 256 odst. 1 písm. a) a v § 256c trestního zákona se jedná o věc vlastní. „*Cizí věc je movitá věc, jež nenáleží pachateli buď vůbec, nebo nenáleží jen jemu, a kterou pachatel nemá ve své dispozici.*“²

Objektivní stránka v podstatě popisuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Povinnými znaky objektivní stránky jsou jednání, následek a příčinný vztah mezi jednáním a následkem tzv. kauzální nexus. Nepovinnými znaky jsou místo a čas jednání, účinek, hmotný předmět útoku, prostředky použité k činu, a jiné.

Subjektivní stránka shrnuje všechny vnitřní znaky, které se týkají psychiky, resp. duševního života pachatele. Povinným znakem subjektivní stránky je zavinění, které se dělí na zavinění úmyslné a zavinění z nedbalosti. Zavinění je ve všech případech podmínkou trestní odpovědnosti a lze ho vyjádřit jako psychický vztah člověka ke konkrétním skutečnostem, které zakládají trestný čin, jenž jsou vytvořeny přímo pachatelem nebo objektivně existují bez jeho přičinění. Subjektivní stránka trestných činů se odvíjí od úmyslu, který musí souviset se všemi znaky objektivní stránky, např. že se jedná o věc cizí. Již ustanovení § 3 odst. 3 trestního zákona uvádí, že „*K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*“ Dle ustanovení § 6 písm. a) trestního zákona se k okolnosti přitěžující nebo k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby přihlédne, jde-li o těžší následek a to i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, že trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné. Jedná se o nedbalost vědomou. Ustanovení § 6 písm. b) trestního zákona rovněž uvádí, že se k takovýmto skutečnostem přihlédne i v případě, jde-li o jinou skutečnost, i tehdy, jestliže o ní pachatel nevěděl, ač o ní vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl, vyjímaje případy, kdy tento zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl. Jedná se o nedbalost nevědomou.

² ŠÁMAL Pavel, RIZMAN Stanislav, PÚRY František.: *Trestní zákon-komentář*. 6. aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 2 sv. (1862 s.). ISBN 80-7179-896-7.

Subjekt je ve většině ustanovení trestního zákonem vyjádřen slovem kdo. V našem případě se jedná o pachatele trestného činu. Pojem pachatele je vyjádřen v ustanovení § 9 odst. 1 trestního zákona slovy „*Pachatelem trestného činu je, kdo trestný čin spáchal sám*“.

Pachatelem trestného činu může být fyzická osoba, která naplňuje znaky uvedené v ustanovení § 11 a 12 trestního zákona. Konkrétně se jedná o věk a přičetnost. Vzhledem k tomu, že trestní zákon nezná pojem přičetnost, je v ustanovení § 12 vyjádřen pojem nepřičetnost. Z toho vyplývá, že pachatelem je osoba, která se dopustila spáchání trestného činu musí v době jeho spáchání mít dovršenu věkovou hranici 15 let a musí být přičetná.

Subjektem trestného činu nemůže být právnická osoba jako celek, ale může jím být nějaká odpovědná osoba jako je jednatel, člen dozorčí rady, účetní apod. Je to z toho důvodu, že současná trestně-právní nauka nezná doposud kolektivní vinu. Několik let se uvažuje o tom, že by se trestní odpovědnost právnických osob mohla promítnout do některých novel trestních předpisů.

1.4 OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST

Ve vztahu k majetkovým a hospodářským trestným činům je třeba uvést okolnostmi vylučující protiprávnost.

Okolnosti vylučující protiprávnost způsobují, že čin, který je svými rysy výrazně podobný trestnému činu, není pro společnost nebezpečným činem, z čehož vyplývá, že není ani trestný.

Mezi okolnosti vylučující protiprávnost patří nutná obrana, která je upravena v ustanovení § 13 trestního zákona, krajní nouze dle § 14 trestního zákona a oprávněné použití zbraně dle § 15 trestního zákona, dále plnění jiných práv a povinností, dovolené riziko a svolení poškozeného, které nejsou v trestním zákoně uvedeny.

Nutná obrana je dle ustanovení § 13 trestního zákona „*Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.*“

Krajní nouze je dle ustanovení § 14 trestního zákona „*Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.*“

Oprávněné použití zbraně je v ustanovení § 15 trestního zákona definováno tak, že „*trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích zmocnění příslušných zákonných předpisů*“.

S majetkovými a hospodářskými trestnými činy souvisí zejména tyto okolnosti vylučující protiprávnost.

Svolení poškozeného vylučuje protiprávnost za předpokladu, je-li dáno před způsobením škody a osobou, která má způsobilost k právním úkonům³. Vyžaduje se dále, aby toto svolení splňovalo obecné náležitosti právních úkonů, včetně jeho souladu se zákonem a dobrými mravy, jak je uvedeno v ustanoveních § 34-39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Může se tedy týkat jen zásahu do takových práv subjektu, s nimiž je tento oprávněn disponovat.

Snížit stupeň nebezpečnosti činu pro společnost může dodatečné svolení poškozeného, které ale nevylučuje trestní odpovědnost.

Plnění jiných práv a povinností znamená, že určitý subjekt, např. soudce nebo exekutor, plní příslušné normy, které jsou součástí právního řádu ČR a ty mu ukládají povinnost chovat se a rozhodovat určitým způsobem, který není trestný.

Plnění zákonné povinnosti nemůže být trestným činem, ačkoli má zdánlivě znaky skutkové podstaty trestného činu. Ve většině případech bývá povinnost k určitému jednání stanovena přímo zákonem. Není-li tomu tak, musí být takové jednání teprve konkretizováno. Příkladem konkretizace může být třeba rozkaz, proto jeho plnění, je-li tento závazný, nemůže být trestným činem.

Stejně tak výkon práva nenaplňuje skutkovou podstatu trestného činu. Příkladem může být domácí vězení uložené dítěti jeho rodiči za špatné chování. Dítěti však není tímto zákazem bráněno v užívání osobní svobody neoprávněně.

Výkonu práva je velmi blízký případ vykonávání dovolené činnosti, se kterou bývá často spojeno určité nebezpečí. Nepřekročí-li se takovou činností dovolená míra nebezpečnosti, nejedná se o trestný čin i přesto, že dojde k nějaké poruše, které se příslušné předpisy snaží zabránit.

Výkon práva se rovněž blíží i výkonu povolání. Nejčastějším příkladem bývá lékařský zákrok, kdy je důležité posuzovat, zda jsou lékařovi úkony řádně indikované a prováděné. Je-

³ Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.

li tomu tak, je naplněn účel lékařského zákroku a nedošlo k protiprávnímu jednání a lékař tak nemůže být trestný.

1.5 MAJETEK

Majetkem se v trestním právu rozumí nejen věci, ale i pohledávky, obchodní podíly, patentované technologické postupy (tzv. know-how), majetková práva autorů a jiné penězi ocenitelné hodnoty, kdy se v souhrnu jedná o majetková práva. Majetek ve své různé podobě a množství je nezbytným základem každého seriózního podnikání. Obchodní zákoník č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů v ustanovení § 6 odst. 1 uvádí, že „*Obchodním majetkem podnikatele, který je fyzickou osobou, se pro účely tohoto zákona rozumí majetek (věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty), který patří podnikateli a slouží nebo je určen k jeho podnikání. Obchodním majetkem podnikatele, který je právnickou osobou, se rozumí veškerý jeho majetek.*“.

V obecné rovině je majetek určitá forma fyzického nebo duševního statku, jejímž majitelem je konkrétní osoba nebo společnost, která je oprávněna s tímto volně nakládat a kterým potenciálně ručí za své závazky. Obecně se majetek se dělí na dlouhodobý a oběžný. Dlouhodobý majetek se dále dělí na:

- a) hmotný, kam patří nemovitosti např. budovy, pozemky; umělecká díla, sbírky a předměty z drahých kovů a movité věci např. stroje, dopravní prostředky,
- b) nehmotný,
- c) finanční.

Do oběžného majetku pak patří zásoby, pohledávky a oběžný finanční majetek.

Základem pro ochranu majetkových vztahů je článek č. 11 Listiny základních práv a svobod, který udává, že „*Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.*“ K tomuto článku je pro srovnání dobré citovat ještě následující ustanovení ústavních a mezinárodních dokumentů, které uvádějí rovněž právo vlastnit majetek mezi základními lidskými právy, konkrétně se jedná o to, že „*Každý má právo vlastnit majetek jak sám, tak spolu s jinými. Nikdo nesmí být svévolně zbaven svého majetku.*“⁴ a „*Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva. Předchozí ustanovení nebrání*

⁴ článek 17 odst. 1 a 2, Všeobecná deklarace lidských práv ze dne 10.12.1948.

právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“⁵

2 TRESTNÝ ČIN PODVODU PODLE § 250 TRESTNÍHO ZÁKONA

2.1 USTANOVENÍ § 250 TRESTNÍHO ZÁKONA

V ustanovení § 250 trestního zákona je uvedeno následující:

- (1) „Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.*
- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo*
 - b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.*
- (4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.“*

Aby bylo jednání pachatele kvalifikováno jako trestný čin podvodu, musí být naplněny znaky skutkové podstaty, kterými jsou:

- a) pachatel uvedl jinou osobu v omyl, využil jejího omylu nebo jí zamlčel podstatné skutečnosti,
- b) tato osoba v důsledku svého omylu nebo nedostatku znalosti podstatných skutečností provedla určitou majetkovou dispozici,
- c) touto dispozicí vznikla na cizím majetku škoda nikoli nepatrná, což je škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč⁶ a
- d) zároveň se tím pachatel nebo někdo jiný obohatil.

⁵ článek 1 Dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 20. března 1952.

⁶Ustanovení § 89 odst. 11 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

2.2 SKUTKOVÁ PODSTATA TRESTNÉHO ČINU PODVODU

2.2.1 OBJEKT TRESTNÉHO ČINU PODVODU

Objektem trestného činu podvodu, který vyplývá z prvního odstavce shora uvedeného paragrafového ustanovení, je cizí majetek. Cizí majetek je majetek, který nepatří nebo nenáleží výlučně pachateli. Škodou na cizím majetku se rozumí újma, která má majetkovou povahu a jedná se v podstatě o úbytek hospodářské hodnoty majetku a zároveň o ušlý zisk, o který by byl majetek zvětšen. Obsah škody může být různý. Může jím být nějaká peněžitá částka, věc, ale rovněž i konání či opominutí mající určitou majetkovou povahu. I přesto, že věc při jejím zakoupení a zaplacení dané ceny, která odpovídá skutečné hodnotě věci, nemá odpovídající vlastnosti a nelze jí tedy použít na stanovený účel, za jakým byla zakoupena, tak i v tomto případě se jedná o škodu. Při stanovení závěru o výši škody je nutné vždy vycházet ze skutečné hodnoty věci. Nikdy nelze vycházet z výše dohodnuté částky. Naopak za škodu na cizím majetku nelze nikdy považovat majetkové sankce, které jsou následkem pachatelova protiprávního jednání a jsou mu za toto ukládána.

2.2.2 OBJEKTIVNÍ STRÁNKA TRESTNÉHO ČINU PODVODU

Objektivní stránka trestného činu definuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky.

U trestného činu podvodu je objektivní stránka vyjádřena tímto jednáním pachatele:

a) **obohacním**, které vyjadřuje neoprávněné rozmnožení majetku nebo majetkových práv přímo pachatele nebo jiné osobě a to buď už jeho rozšířením, nebo ušetřením nákladů, které by jinak byly vynaloženy přímo z majetku pachatele nebo jiné, další osoby;

uvedením nebo využitím něčího omylu se rozumí podvodné jednání směřující jak vůči poškozenému, tak i vůči jiným osobám. Omyl přitom znamená rozpor mezi skutečností a představou. O omyl se jedná i v případě, když podváděná osoba nemá žádnou představu o důležitých skutečnostech, popř. si myslí, že se nemusí ničeho obávat. Může být spácháno:

- i. konáním, což je vůlí řízení k cíli zaměřený pohyb,
- ii. opomenutím, což je vůlí řízené zdržení se takového pohybu.

Uvedením v omyl je takové jednání pachatele, jímž tento předstírá okolnosti, které nejsou v souladu se skutečností, resp. se skutečným stavem věci.

Využitím omylu jiného se rozumí to, že pachatel k vyvolání omylu přímo nepřispěl, ale poté, co zjistil, že šlo o omyl jiného, v příčinném vztahu k němu jednal následně tak, aby ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatil.

- b) **podstatné skutečnosti zamlčí** pachatel, který neuvede při svém podvodném jednání jakékoliv důležité a podstatné skutečnosti nezbytné pro rozhodnutí podváděné osoby. Nutná je skutečnost, že podváděná osoba, kdyby tyto informace znala, nejednala by tím způsobem, kterým v tom konkrétním případě jednala.

Následkem pachatelova jednání je způsobení škody nikoli nepatrné, což je škoda dosahující částky nejméně 5.000,- Kč.

2.2.3 *SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA TRESTNÉHO ČINU PODVODU*

Trestný čin podvodu je z hlediska zavinění úmyslný trestný čin. V kvalifikovaných skutkových podstatách, které jsou uvedeny v dalších odstavcích, postačí nedbalost. V případě, že se trestného činu dopustila organizovaná skupina, musí zde být úmysl, nedbalost je v tomto případě zcela vyloučená.

Zavinění je třeba posuzovat v celém souhrnu všech znaků skutkové podstaty trestného činu. Půjčí-li si někdo od věřitele peníze a ke stanovenému datu mu je nevrátí s tím, že se dostal do platební neschopnosti, je třeba zjistit, zda již v době, kdy si peníze půjčoval, měl v úmyslu tyto nevrátit. Dále je třeba zkoumat, zda se do platební neschopnosti dostal svou „neschopností“ či to, že se dostal do „tíživé“ finanční situace byl taktéž již od počátku úmysl, aby peníze vracet nemusel apod.

2.2.4 *SUBJEKT TRESTNÉHO ČINU PODVODU*

Subjekt trestného činu podvodu je v odstavci prvním vyjádřen slovem „kdo“. Pachatelem může být pouze fyzická osoba.

Na podvodu mohou být zainteresovány celkem čtyři osoby: pachatel, osoba jednající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená. U těchto osob, kromě pachatele, se může jednat i o právnické osoby. Má-li být trestný čin podvodu spáchán s využitím omylu právnické osoby, musí jednat v omylu fyzická osoba, která je nebo by byla v dané věci oprávněna učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení.

2.3 KVALIFIKOVANÁ SKUTKOVÁ PODSTATA TRESTNÉHO ČINU PODVODU

Jak je již uvedeno výše, kvalifikovaná skutková podstata trestného činu podvodu je obsažena v druhém a v následujících odstavcích ustanovení § 250 trestního zákona. V těchto odstavcích pachatel svým jednáním způsobí škodu nikoli malou, což je škoda dosahující částky nejméně 25.000,- Kč. Značnou škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 500.000,- Kč a škodou velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5.000.000,- Kč. V třetím odstavci § 250 trestního zákona je dále uvedena organizovaná skupina⁷ a jiný zvlášť závažný následek.

Jiný zvlášť závažný následek nevyžaduje škodu na majetku, neboť ne vždy je vzniklá škoda opravdovým kvalitativním odrazem míry porušení objektu. V podstatě lze říci, že nebezpečnost stejného trestného činu je za různých podmínek odlišná. Jako příklad lze uvést běžné vloupání a vloupání do domu, který je postižen přírodní katastrofou jako je např. povodeň. Trestní zákon proto takovéto mimořádné případy subsumuje a to proto, aby mohla být nebezpečnost trestných činů řádně a odpovídajícím způsobem vystižena. Nesmíme zapomenout, že jiný zvlášť závažný následek se musí svou intenzitou blížit majetkové újmě, kterou má svou podstatou nahradit.

2.4 USTANOVENÍ § 209 ZÁKONA Č. 40/2009 Sb., TRESTNÍ ZÁKONÍK

Trestný čin podvodu je v novém trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. uveden v ustanovení § 209, který uvádí následující:

- (1) *„Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*
- (2) *Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.*
- (3) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu.*
- (4) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a. *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,*

⁷ Sdružení více osob, nejméně tří, ve kterém jsou úkoly děleny mezi jednotlivé členy a činnost tohoto sdružení se pak vyznačuje plánovitostí a koordinovaností.

- b. *spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,*
- c. *spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo*
- d. *způsobí-li takovým činem značnou škodu*

(5) *Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,*

- a. *způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo*
- b. *spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).*

(6) *Příprava je trestná.*“

Z prvního odstavce citovaného paragrafového znění vyplývá, že podstatné změny v novém trestním zákoníku nenastaly. Drobná úprava byla provedena pouze ve dvou případech. V prvním případě se jedná o vypuštění slov „ke škodě cizího majetku“ a v druhém případě již není ve skutkové podstatě uveden jako druh trestu peněžitý trest.

Ve druhém odstavci jde o opatření proti recidivě osob, které páchají drobné podvody opakovaně.

Ve třetím odstavci je již jako druh trestu peněžitý trest uveden. Nastanou však změny v rozsahu trestu odnětí svobody a ve výši škody, kdy v trestním zákoníku je uvedena větší škoda, což je škoda dosahující částky nejméně 500.000,- Kč.

Čtvrtý odstavec v podstatě obsahuje částečné znění § 250 odst. 3 trestního zákona s tím rozdílem, že tento je ještě rozšířen o písmena b) a c). V písmenu d) je naopak vypuštěn „jiný zvlášť závažný následek“.

Odstavec pět je upraven opět v rozsahu trestu odnětí svobody a ukládá dvě podmínky, za kterých lze pachateli takový trest uložit. První je, že pachatel musí svým jednáním způsobit škodu velkého rozsahu, což se od trestního zákona nijak neliší. Druhou je, že pachatel umožní nebo usnadní svým jednáním spáchání taxativně vymezených trestných činů uvedených v písmenu b).

Odstavec šest je v trestním zákoníku novinkou. Nový trestní zákoník přímo uvádí, že příprava⁸ je trestná a toto se vztahuje na celé ustanovení § 209 trestního zákoníku. Příprava je

⁸ Jednání pro společnost nebezpečné, které záleží v organizování zvlášť závažného trestného činu, v opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému trestnému činu anebo v jiném úmyslném vytváření podmínek pro jeho spáchání, je přípravou k trestnému činu, jestliže nedošlo k pokusu ani dokonání trestného činu.

však trestná i podle stávajícího trestního zákona, ale vztahuje se pouze na ustanovení § 250 odst. 4 trestního zákona, eventuelně i odst. 3 § 250 trestního zákona, jestliže by mohl být uložen trest odnětí svobody ve výši osmi let. Ustanovení § 7 trestního zákona, kde je příprava vymezena, odkazuje na ustanovení § 41 odst. 2 trestního zákona, který uvádí, že „zvlášť závažnými trestnými činy jsou trestné činy uvedené v § 62 trestního zákona a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let“. V ustanovení § 62 trestního zákona jsou pak uvedeny, mimo jiné, trestný čin podvodu, pojistného podvodu i úvěrového podvodu.

Co se týče trestnosti přípravy, tak se na tuto vztahuje trestní sazba odpovídající zvlášť závažnému zločinu, ke kterému příprava směřovala, pokud zvláštní část trestního zákona nestanoví něco jiného. Existují samozřejmě i případy, kdy trestnost přípravy k trestnému činu zaniká. Jedná se zejména o to, že pachatel dobrovolně upustil od jednání, které směřovalo ke spáchání trestného činu, a zároveň odstranil nebezpečí, které vzniklo nebo by mohlo vzniknout zájmu chráněnému trestním zákonem. Dalším případem, kdy trestnost přípravy zaniká, je učiní-li pachatel oznámení v době, kdy je ještě možné hrozící nebezpečí odstranit. Toto oznámení podává pachatel policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci, popř. voják svému veliteli nebo náčelníku.

2.5 DRUHY TRESTŮ

Článek č. 39 Listiny základních práv a svobod stanoví, že „Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.“ Jednotlivé druhy trestů jsou uspořádány dle závažnosti, podle zájmů, které trest postihuje a podle vzájemných vztahů mezi nimi. Konkrétní druhy trestů jsou uvedeny v ustanovení § 27 trestního zákona a v ustanovení § 29 trestního zákona je upraveno ukládání výjimečného trestu. Za spáchání trestného činu podvodu lze pak uložit trest odnětí svobody, zákaz činnosti, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty a peněžitý trest. Uložené tresty musí naplňovat svůj účel, který je uveden v ustanovení § 23 trestního zákona. „Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.“ Uloženým trestem nemůže být rovněž ponížena lidská důstojnost, což vyplývá z Listiny základních práv a svobod, konkrétně z článku 7 odst. 2.

3 TRESTNÝ ČIN POJISTNÉHO PODVODU DLE § 250A TRESTNÍHO ZÁKONA

3.1 USTANOVENÍ § 250a TRESTNÍHO ZÁKONA

Trestný čin pojistného podvodu je v ustanovení § 250a trestního zákona vyjádřen takto:

- (1) „Kdo při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*
- (2) Stejně bude potrestán, kdo úmyslně vyvolá pojistnou událost, nebo kdo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.*
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu nikoliv malou.*
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*
 - b) způsobí-li takovým činem na cizím majetku značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.*
- (5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu velkého rozsahu.“*

Hned na začátku je nutné zdůraznit, že ustanovení o trestném činu pojistného podvodu obsahuje dvě samostatné skutkové podstaty trestného činu. První skutková podstata je uvedena v odstavci 1 a říká nám, že pachatel při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Druhá skutková podstata, která je uvedena v odstavci dva, udává, že pachatel úmyslně vyvolá pojistnou událost, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje v úmyslu zvýšit vzniklou škodu. Rozdíl mezi těmito dvěma skutkovými podstatami spočívá v tom, že v prvním odstavci uvede pachatel někoho v omyl již při sjednávání pojistné smlouvy a následně vyčkává plnění. Ve druhém odstavci má již pachatel uzavřenou pojistnou smlouvu, poté dojde k úmyslnému vyvolání nebo udržování škodlivého stavu jím samotným a následně opět vyčkává pojistné plnění. Cílem obou těchto pachatelových jednání je získat finanční prospěch na úkor pojišťovny, jedná se tedy o cizí majetek.

3.2 VYSVĚTLENÍ POJMŮ

K lepšímu pochopení výkladu o trestném činu pojistného podvodu je třeba více rozvést některé pojmy, které jsou v ustanovení § 250a trestního zákona uvedeny.

Pojistnou smlouvu lze vyjádřit jako dvoustranný právní úkon uzavřený mezi pojistníkem a pojistitelem, jejímž předmětem je poskytnutí pojistné ochrany. Dojde-li ke vzniku pojistné události za trvání pojistného vztahu, zavazuje se pojistitel vyplatit smlouvenou částku, která je sjednána ve smlouvě a pojistník se zavazuje zaplatit dohodnuté pojistné.⁹

Pojistná událost je tedy předmět neboli nahodilá událost uvedená v pojistné smlouvě, na jejímž základě byla tato podepsána a vůči které se pojistitel zavazuje vyplatit smlouvenou částku, resp. poskytnout pojistné plnění.¹⁰

Pojištění v podstatě představuje nástroj finanční eliminace negativních důsledků nahodilých událostí, které jsou vyvolány pojistným nebezpečím nebo pojistným rizikem. Dle občanského zákoníku existují dvě základní formy pojištění a to:

a) pojištění smluvní, které vzniká uzavřením pojistné smlouvy a trvá po dobu uvedenou ve smlouvě. Toto pojištění se dále člení na:

- a. **dobrovolné**, ve kterém mají účastníci rovné postavení a je zde aplikována tzv. smluvní volnost,
- b. **povinné**, které chrání zájem společnosti proti následkům činností spadajících mezi zdroje zvýšeného rizika (např. pojištění odpovědnosti provozovatelů vozidel za škodu způsobenou provozem těchto vozidel).

b) pojištění zákonné, které vzniká a trvá v podstatě automaticky a to z toho důvodu, že určité skutečnosti jsou dané právním předpisem bez projevu vůle jeho účastníka. Jedná se např. o zákonné pojištění odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Zákonné pojištění může být předmětem pouze u trestného činu podle § 250a odst. 2 trestního zákona.

Pojistitelem se dle zákona o pojistné smlouvě rozumí osoba, která vystupuje jako právnická osoba oprávněná provozovat pojistnou činnost dle zvláštního zákona.

Pojistník je osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu.

Pojištěný je pak osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje.

⁹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, ve znění pozdějších předpisů.

Formy pojištění je třeba odlišovat od druhů pojištění, které jsou rovněž uvedeny v občanském zákoníku. Konkrétně se jedná o pojištění majetku, osob a pojištění odpovědnosti za škodu, kde je pojišťována odpovědnost za škodu vzniklou na životě, zdraví nebo věci, příp. jiná majetková škoda.

3.3 ZNAKY ZÁKLADNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU POJISTNÉHO PODVODU

3.3.1 OBJEKT TRESTNÉHO ČINU POJISTNÉHO PODVODU

Vzhledem k tomu, že trestný čin pojistného podvodu má, jak je uvedeno výše, dvě skutkové podstaty, má každá z nich i rozdílný objekt trestného činu. U první skutkové podstaty je objektem trestného činu ochrana řádného sjednávání pojistných smluv a poskytování plnění z nich. V konečném důsledku se tedy jedná o cizí majetek. U druhé skutkové podstaty je objektem trestného činu ochrana plnění poskytovaných na podkladě pojistných událostí, bez ohledu na to, zda jde o pojištění smluvní nebo pojištění zákonné. V konečném důsledku se opět jedná o cizí majetek.

3.3.2 OBJEKTIVNÍ STRÁNKA TRESTNÉHO ČINU POJISTNÉHO PODVODU

Jak je již uvedeno v kapitole pojednávající o trestném činu podvodu, objektivní stránka v podstatě popisuje způsob spáchání trestného činu a jeho následek.

a) Objektivní stránka trestného činu pojistného podvodu dle § 250a odst. 1 trestního zákona

Objektivní stránka trestného činu pojistného podvodu je v prvním odstavci vyjádřena tím, že pachatel při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Nepravdivými údaji se zde rozumí takové údaje, jejichž obsah vůbec neodpovídá skutečnému stavu, o němž je podávána informace a to i v případě, že se jedná jen o část důležitých skutečností potřebných k uzavření pojistné smlouvy. Hrubě zkreslené údaje jsou údaje, které jsou mylné nebo jen částečně založené na pravdě, které informují o důležitých a podstatných okolnostech pro uzavření pojistné smlouvy. Výsledkem uvedení hrubě zkreslených údajů může být nesprávný závěr týkající se skutečností, které jsou rozhodné pro uzavření pojistné smlouvy. Podstatné údaje zamlčí taková osoba, která nesdělí pojistiteli údaje, které jsou rozhodující nebo zásadní pro uzavření pojistné smlouvy.

b) Objektivní stránka trestného činu pojistného podvodu dle § 250a odst. 2 trestního zákona

Skutková podstata dle § 250a odst. 2 udává, že tento trestný čin může pachatel spáchat dvěma druhy jednání. Prvním jednáním je, že vyvolá pojistnou událost a druhým jednáním je udržování stavu vzniklého pojistnou událostí s cílem zvýšit vzniklou škodu.

3.3.3 *SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA TRESTNÉHO ČINU POJISTNÉHO PODVODU*

a) Subjektivní stránka trestného činu pojistného podvodu dle § 250a odst. 1 trestního zákona

Z pohledu subjektivní stránky se jedná o úmyslný trestný čin. K trestní odpovědnosti zde není třeba vznik majetkové škody nebo škody nemajetkové povahy, jak je tomu např. u trestného činu podvodu dle § 250 trestního zákona. Úmysl pachatele uvedený v tomto odstavci nemusí směřovat k vylákání pojistného plnění.

b) Subjektivní stránka trestného činu pojistného podvodu dle § 250a odst. 2 trestního zákona

Rovněž v tomto případě se jedná o úmyslný trestný čin spočívající v úmyslném vyvolání pojistné události a v úmyslném udržování stavu vyvolaného pojistnou událostí. Úmyslné vyvolání pojistné události je jednání pachatele, kterým vyvolá nahodilé skutečnosti a pojistiteli tak vznikne povinnost poskytnout pojistné plnění. Příkladem může být proražení hráze rybníka, čímž je způsobeno zatopení pojištěné nemovitosti. Udržování stavu vyvolaného pojistnou událostí se rozumí jednání pachatele, který si sám úmyslně nebo svým nedbalostním chováním způsobil pojistnou událost, ale nečiní žádné kroky, aby byla tato odstraněna, naopak ji prodlužuje či rozvíjí. Tímto pachatelovým jednáním musí dojít k úmyslnému zvýšení vzniklé škody.

3.3.4 *SUBJEKT TRESTNÉHO ČINU POJISTNÉHO PODVODU*

Subjektem, respektive pachatelem trestného činu pojistného podvodu v prvním i druhém odstavci může být kterýkoli z účastníků pojistné smlouvy. V prvním odstavci jím bývá zpravidla pojistník, tedy osoba, která s pojistitelem uzavírá nebo mění pojistnou smlouvu. V druhém odstavci je zpravidla subjektem trestného činu pojištěný, nelze však vyloučit, že jím může být i osoba jiná či dokonce pojistník, který svým jednáním naplní skutkovou podstatu, tedy vyvolá úmyslně pojistnou událost nebo úmyslně udržuje stav jí vyvolaný.

3.4 USTANOVENÍ § 210 ZÁKONA Č. 40/2009 Sb., TRESTNÍ ZÁKONÍK

V novém trestním zákoníku je trestný čin pojistného podvodu uveden v ustanovení § 210 a uvádí následující:

- (1) *“Kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí*
 - a. *v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy,*

- b. v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo*
 - c. při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění,*
- bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*
- (2) Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.*
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.*
- (4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.*
- (5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a. spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*
 - b. spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo*
 - c. způsobí-li takovým činem značnou škodu.*
- (6) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,*
 - a. způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo*
 - b. spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).*
- (7) Příprava je trestná.“*

Již na první pohled je zřejmé, že změnu, kterou nám nový trestní zákoník přináší v souvislosti s trestným činem pojistným podvodem je rozšířený počet odstavců tohoto ustanovení. Stejně jako u stávajícího trestního zákona jsou i v novém trestním zákoníku u trestného činu pojistného podvodu uvedeny dvě základní skutkové podstaty trestného činu.

Největší rozdíl mezi ustanovením § 250a trestního zákona a ustanovení § 210 trestního zákoníku spočívá v tom, že nový trestní zákoník přímo uvádí podmínky, které udává zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, ve znění pozdějších předpisů, kde je přímo uvedeno, kdy je nutné znát pravdivé údaje týkající se osoby, která si sjednává pojistnou smlouvu. Další nepatrný rozdíl spočívá v tom, že je v prvním odstavci vypuštěn jako druh trestu peněžitý trest.

Ve druhém odstavci je uvedena, stejně jako v trestním zákoně, druhá skutková podstata trestného činu pojistného podvodu. Trestní zákoník, dle mého názoru, udává podrobnější okolnosti, při jejichž naplnění dojde ke spáchání trestného činu pojistného podvodu v odstavci druhém. Jeho výklad je však z hlediska obsahu zcela shodný s trestním zákonem. Konkrétní změna nastala ve výši škody. Trestní zákoník již přesně vymezuje následek pachatelova jednání, kterým je zde škoda na cizím majetku dosahující částky nejméně 25.000,- Kč. Oproti tomu trestní zákon udává, že pachatel udržuje stav vyvolaný pojistnou událostí v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.

Třetí odstavec je poupraven o to, že je v něm jako druh trestu vypuštěn peněžitý trest a zároveň je zde uvedeno *„byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán“*, což je opět opatření proti opakovanému páčání tohoto trestného činu. Způsobení škody nikoli nepatrné bylo v trestním zákoníku již přímo přesunuto do druhé základní skutkové podstaty trestného činu pojistného podvodu.

Kvalifikovaná skutková podstata uvedená ve čtvrtém odstavci je v trestním zákoníku oproti trestnímu zákonu zcela odlišná. Trestní zákoník v tomto odstavci ukládá pachatelovi trest odnětí svobody v délce trvání od jednoho roku do pěti let nebo peněžitý trest, jestliže jednáním podle prvního a druhého odstavce způsobí škodu dosahující částky nejméně 50.000,- Kč.

Pátý odstavec trestného činu pojistného podvodu dle trestního zákoníku v podstatě představuje čtvrtý odstavec trestného činu pojistného podvodu dle trestního zákona. Rozdíl nastává v tom, že v trestním zákoníku je pátý odstavec rozšířen o tuto citaci *„spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného“*, která je uvedena pod písmenem b). Osobou, která je povinna hájit zájmy poškozeného se myslí obhájce, právní zástupce apod. Dále je v pátém odstavci v písmenu c) vypuštěn jako druh škody jiný zvlášť závažný následek.

Šestý stejně tak jako sedmý odstavec je v trestním zákoníku novinkou. Kvalifikovaná skutková podstata uvedená v šestém odstavci částečně odpovídá pátému odstavci trestného činu pojistného podvodu dle trestního zákona. Rozdíl spočívá v rozsahu délky trestu odnětí svobody, kdy trestní zákoník udává nově rozmezí od pěti do deseti let, je-li způsobena škoda dosahující částky nejméně 5.000.000,- Kč. Novinkou v šestém odstavci je, že pachatel se může dopustit trestného činu pojistného podvodu, usnadní-li svým jednáním spáchání taxativně vymezených trestných činů uvedených v písmenu b), kterými jsou trestné činy vlastizrady dle § 309, teroristického útoku dle § 311 nebo teroru dle § 312 trestního zákoníku.

Sedmý odstavec trestného činu pojistného podvodu stejně jako šestý odstavec trestného činu podvodu dle trestního zákoníku uvádí, že příprava je trestná.

3.5 DRUHY TRESTŮ

V první i druhé základní skutkové podstatě trestného činu pojistného podvodu jsou v trestním zákoně uvedeny shodné druhy trestů jako v základní skutkové podstatě trestného činu podvodu. Tedy v prvním i druhém odstavci se jedná konkrétně o tyto druhy trestů: odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Druhý odstavec navíc uvádí, že pachatel bude potrestán stejně, jestliže úmyslně vyvolá pojistnou událost, nebo udržuje-li stav vyvolaný pojistnou událostí v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.

Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu, uvedená ve třetím odstavci konkretizuje trest odnětí svobody na rozmezí od tří měsíců až do šesti let, dále je zde uveden peněžitý trest, dopustí-li se pachatel spácháním trestného činu škody nikoli malé, což je škoda dosahující částky nejméně 25.000,- Kč.

Odstavec čtyři udává, že pachatel bude potrestán trestem odnětí svobody v rozsahu od dvou do osmi let, jestliže naplní znaky základní skutkové podstaty jako člen organizované skupiny, nebo způsobí-li na cizím majetku značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.¹¹

Odstavec pět ukládá pachatelovi trest odnětí svobody v rozmezí pěti až dvanácti let, způsobí-li svým činem na cizím majetku škodu velkého rozsahu. Škodou velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5.000.000,- Kč.

4 TRESTNÝ ČIN ÚVĚROVÉHO PODVODU PODLE § 250b TRESTNÍHO ZÁKONA

4.1 USTANOVENÍ § 250b TRESTNÍHO ZÁKONA

Trestný čin úvěrového podvodu byl do trestního zákona zařazen až novelou, která byla provedena zákonem č. 253/1997 Sb, ve znění pozdějších předpisů. V ustanovení § 250b trestního zákona se praví:

¹¹ Značnou škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 500.000,- Kč. Jiný zvlášť závažný následek bývá nehmotné povahy, resp. nemá charakter majetkové škody. Svou nebezpečností pro společnost se však musí rovnat následku spočívajícího ve značné škodě, přesněji řečeno jeho nebezpečnosti, přičemž ve vztahu k takovému následku postačí nedbalost dle ustanovení § 6 písm. a) trestního zákona.

- (1) „Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu nikoliv malou.
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a. spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
 - b. způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.
- (5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.“

V obecné rovině poskytuje tento trestný čin ochranu při sjednávání úvěrových smluv, poskytování dotací a subvencí, které jsou určeny k účelu uvedenému v konkrétních žádostech. Ustanovení § 250b proto v konečném důsledku chrání rovněž i cizí majetek v oblasti úvěrování a poskytování subvencí a dotací.

Již v úvodu je nutné poznamenat, že stejně jako trestný čin pojistného podvodu, tak i trestný čin úvěrového podvodu má dvě základní skutkové podstaty trestného činu uvedené v odstavci prvním a druhém. První skutková podstata trestného činu nám říká, že pachatel uvede při zakládání úvěrové smlouvy, žádosti o dotaci nebo subvenci nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Druhý odstavec spočívá v naplnění znaků základní skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu v tom, že pachatel použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel a to vše bez souhlasu oprávněných osob.

4.2 VYSVĚTLENÍ POJMŮ

Stejně jako u pojistného podvodu je lepší pro snadnější pochopení rozboru trestného činu úvěrového podvodu v úvodu vysvětlit několik pojmů.

Úvěrová smlouva a všechny její náležitosti, včetně postupu uzavírání (sjednávání úvěrové smlouvy) apod. je upravena v ustanoveních § 497-507 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Založením úvěrové smlouvy se věřitel zavazuje, že požádá-li dlužník o půjčení peněžních prostředků do částky uvedené ve smlouvě,

tyto mu poskytne a naopak dlužník je povinen finanční prostředky vrátit a zaplatit úroky. Úvěrová smlouva je v podstatě obchodním zákoníkem upravena jako tzv. absolutní obchod, kterým se závazkový vztah bude vždy a v celém rozsahu řídit bez ohledu na povahu účastníků úvěrové smlouvy. Nezáleží tedy na tom, zda je úvěr poskytován pro podnikatelské nebo pro jiné účely. K poskytnutí úvěru nemusí vůbec dojít. Předmětem úvěrové smlouvy mohou být pouze peněžní prostředky a musí vždy obsahovat závazek zaplatit za poskytnuté finanční prostředky úroky, čímž se tato smlouva podstatně liší od smlouvy o půjčce. Proto je nutné zdůraznit, že ustanovení o trestném činu úvěrového podvodu se vztahuje pouze na sjednávání úvěrové smlouvy. Na smlouvu o půjčce se tak použije ustanovení trestného činu podvodu dle § 250 trestního zákona.

Poskytování úvěrů je všeobecně známo jako jedna z hlavních podnikatelských činností bank, což je dáno i zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Z obchodního zákoníku však přímo nevyplývá, že úvěry může poskytovat pouze banka. Poskytování úvěrů z vlastních dočasně volných finančních zdrojů není právně omezeno a nevyžaduje přímé povolení od České národní banky, nejedná-li se o podnikatele, který je přímo bankou. Toto potvrzuje mimo jiné i zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., ve znění pozdějších předpisů a další směrnice Evropské unie či zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů.

Úvěrem se pro účely zákona o bankách rozumí v jakékoliv formě dočasně poskytnuté peněžní prostředky. Úvěry obecně dělíme do třech základních skupin:

1. peněžní úvěry, kdy se jedná o poskytnutí finančních prostředků jak v hotovostní, tak bezhotovostní podobě. Peněžní úvěry se dále dělí na:

a. kontokorentní úvěr, což je krátkodobý úvěr, poskytovaný za stanovených podmínek k běžnému bankovnímu účtu, který je až do stanovené výše automaticky čerpán při výdajích z účtu, jenž převyšují jeho aktuální zůstatek,

b. eskontní úvěr je úvěr, který vzniká odkoupením cenných papírů resp. směnek před lhůtou jejich splatnosti,

c. hypoteční úvěr je takový úvěr, jehož splacení je včetně příslušenství zajištěno zástavním právem k nemovitosti, která může být i rozestavěná,

d. spotřební úvěr je úvěr, který lze poskytnout jakékoli soukromé osobě nebo domácnosti za účelem financování nákupu spotřebních předmětů nebo pořízení či stavbě bytů a rodinných domů apod.

2. závazkové úvěry a záruky uvádějí, že v těchto případech nejsou klientovi poskytnuty likvidní finanční prostředky. Banka se pouze zavazuje splnit závazek za klienta pokud tak nemůže učinit sám. Patří sem tyto druhy úvěrů:

a. akceptační úvěr jedná se o úvěr, kdy se banka zavazuje splatit směnku za dlužníka ve lhůtě její splatnosti,

b. avalvový úvěr pod tímto úvěrem se skrývá poskytnutí záruky bankou klientovi za zaplacení jeho závazků. Banka v tomto případě pouze ručí za zaplacení klientova závazku.

c. bankovní záruka vzniká písemným prohlášením banky v záruční listině, kde je uvedeno že banka uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky podle jejího obsahu a to tehdy, jestliže určitá třetí osoba (dlužník) nesplní určitý závazek a nebo nebudou splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině.

3. aleternativní formy financování představují poskytnutí finančních prostředků bankou klientovi pouze za určitých specifických podmínek. Patří sem:

a. faktoring jedná se o podnikání, ve kterém faktoringová společnost odkupuje pohledávky před lhůtou splatnosti,

b. forfaiting je odkup bezpečně zajištěných střednědobých nebo dlouhodobých exportních pohledávek splatných v budoucnosti bankou nebo specializovanou finanční institucí bez postihu na původního věřitele.

Dotace lze obecně vyjádřit jako pravidelný příděl finančních prostředků bez právního nároku, které jsou poskytovány obcím, okresním úřadům atd. Rovněž jsou poskytovány právnickým a fyzickým osobám. Sestavované rozpočty na všech úrovních státní, místní a územní samosprávy stanoví pravidla pro možnost poskytnutí dotace. Ze státního rozpočtu České republiky se mohou, za předpokladu, že jsou splněny stanovené podmínky, poskytovat peněžní prostředky v různých formách, např. formou příspěvku, dotace či návratné finanční výpomoci. Rovněž jsou poskytovány i účelové dotace, které musí být určeny na předem stanovené okruhy potřeb nebo akce za předpokladu, že jsou dodrženy zásady dotační politiky. Dotace obecně dělíme na účelové a neúčelové.

Účelové dotace pak dále dělíme na:

- a) *běžné*, které se zabezpečují veřejné služby státu,
- b) *kapitálové*, které jsou aplikovány nejen na financování investičních potřeb, ale i potřeb veřejného zájmu.

Neúčelové dotace jsou určeny především obcím, které plní úkoly v přenesené působnosti státní správy. Zejména se to týká náhrady nákladů, které jim v souvislosti s touto činností vznikají.

Trestně právní ochrana je však poskytována pouze takové dotaci, jejíž účel byl výslovně sjednán a uveden v žádosti o dotaci.

Subvence je poskytnutá peněžní podpora, která je poskytována z veřejných prostředků. Dělíme je, stejně jako dotace, na účelové a neúčelové. Rozdíl mezi dotací a subvencí spočívá v tom, že subvence je v českém právním řádu konstruována jako účelově poskytovaný finanční prostředek, který využívá např. Státní fond životního prostředí atd. při pozitivní regulaci celospolečenských zájmů. V současné době byl však pojem subvence nahrazen spíše pojmem dotace. Pojmy dotace a subvence nejsou tak v jednotlivých zákonech užívány zcela přesně. Lze si pod nimi představit i další příspěvky či finanční výpomoci za předpokladu, že splňují náležitosti dotace či subvence, ačkoli tak nejsou příslušnými právními předpisy přímo označeny.

Věřitel je osoba, která je jednou ze smluvních stran a zavazuje se poskytnout úvěr.

Oprávněná osoba je taková osoba nebo strana, která poskytuje požadovanou dotaci nebo subvenci.

4.3 ZNAKY ZÁKLADNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU ÚVĚROVÉHO PODVODU

4.3.1 OBJEKT TRESTNÉHO ČINU ÚVĚROVÉHO PODVODU

a) Objekt trestného činu dle § 250b odst. 1 trestního zákona

V odstavci prvním není objekt trestného činu úvěrového podvodu výslovně uveden. Z jednání, které je však v citovaném ustanovení uvedeno, vyplývá, že je zde chráněn zájem společnosti, zejména se to týká ochrany věřitelů při sjednávání závazkového stavu. Dá se říci, že je v tomto odstavci vyslovena trestněprávní ochrana poskytovatelů subvencí a dotací, kteří o jejich přidělování rozhodují na základě řádně podané žádosti, která musí obsahovat, stejně jako úvěrová smlouva, všechny potřebné náležitosti.

b) Objekt trestného činu dle § 250b odst. 2 trestního zákona

Individuální objekt je v tomto odstavci na rozdíl od prvního uveden. Jedná se o zájem společnosti, který je zaměřen na ochranu poskytovaných účelově vázaných peněžních prostředků jak z úvěrů, tak i z dotací a subvencí.

4.3.2 OBJEKTIVNÍ STRÁNKA TRESTNÉHO ČINU ÚVĚROVÉHO PODVODU

a) Objektivní stránka dle § 250b odst. 1 trestního zákona

S odkazem na ustanovení § 89 odst. 2 trestního zákona se tohoto jednání může dopustit pachatel ve formě konání i opominutí. Je nutné zdůraznit, že v tomto případě nemá opominutí úplně stejnou závažnost jako konání. Především se musí jednat o opominutí zvláštní povinnosti vyplývající z nějakého konkrétního postavení pachatele v systému společenských vztahů. Dále musí dojít k opominutí, které vyplývá z přímo určených okolností případu. Trestně právního jednání se u trestného činu úvěrového podvodu pachatel dopustí tím, že uvede: nepravdivé údaje, hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, přičemž výklad těchto údajů je zcela shodný s výkladem uvedeným u trestného činu pojistného podvodu.

V ustanovení § 250b odst. 1 je zároveň jako obligatorní uveden i jinak fakultativní znak, kterým je způsob jednání, ke kterému musí dojít právě při sjednávání smlouvy o úvěru, nebo musí být uveden v žádosti o poskytnutí dotace či subvence. Následkem pachatelova jednání je pak ohrožení nebo porušení individuálního objektu.

b) Objektivní stránka trestného činu dle § 250b odst. 2 trestního zákona

Rovněž tohoto jednání se může pachatel dopustit ve formě konání i opominutí. V praxi to znamená, že bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby, kterou ve svém jednání opominul resp. ji o takový souhlas nepožádal nebo která mu ho odmítla sdělit, použije úvěr na jiný než ve smlouvě či žádosti o dotaci nebo subvenci sjednaný účel. Veškeré toto popsané pachatelovo jednání musí však nastat až po poskytnutí určitého úvěru, dotace nebo subvence. Jedná se tedy již o samotné čerpání specificky vázaných finančních prostředků. Následkem pachatelova jednání je opět ohrožení nebo porušení individuálního objektu.

4.3.3 SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA TRESTNÉHO ČINU ÚVĚROVÉHO PODVODU

Z pohledu subjektivní stránky se jedná o úmyslný trestný čin. Je třeba zdůraznit, že ani v jedné základní skutkové podstatě není však forma zavinění výslovně uvedena. Z tohoto důvodu se použije obecné zásady, která je uvedena v ustanovně § 3 odst. 3 trestního zákona a říká nám, že „*K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestního zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*“ Zavinění se musí vztahovat na všechny znaky jedné nebo druhé základní skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu, z čehož vyplývá, že pachatel musí, zájem chráněný ustanovením § 250b, vědomě ohrozit. Podle ustanovení § 250b odst. 1 je trestné i takové jednání pachatele, který uvedením nepravdivých, hrubě zkreslených nebo zamlčením podstatných údajů úvěr získá a to i přestože tento řádně splácí.

4.3.4 SUBJEKT TRESTNÉHO ČINU ÚVĚROVÉHO PODVODU

a) Subjekt dle § 250b odst. 1 trestního zákona

Subjektem trestného činu může být podle naší právní nauky pachatel, resp. kdokoli, pokud jsou naplněny další podmínky. Pachatel tedy nemusí mít žádnou zvláštní vlastnost či postavení.

Pachatelem trestného činu úvěrového podvodu dle ustanovení § 250b odst. 1 trestního zákona spáchaného podvodným jednáním při sjednání úvěrové smlouvy může být pouze účastník takové smlouvy. Jedná se např. o dlužníka nebo fyzickou osobu jednající za dlužníka nebo za věřitele. Osoba, která účastníku úvěrové smlouvy pouze opatří potřebné nepravdivé podklady, může být pomocníkem. O pomoc se pak dle ustanovení § 10 odst. 1 trestního zákona jedná jen v případě, kdy jednání pachatele (účastníka úvěrové smlouvy) dosáhne stadia pokusu nebo dokonání trestného činu.

Pokud jde o věřitele v postavení banky či jiného poskytovatele (právníckou či fyzickou osobu), trestní odpovědnost nastává u některé z fyzických osob při sjednávání úvěrové smlouvy, kdy jsou jejím jednáním naplněny znaky objektivní stránky. Je-li věřitelem banka mající podobu akciové společnosti, což znamená, že vystupuje jako právnícká osoba, je nutné zjišťovat, kdo z jejích zaměstnanců tedy věřitelů se konkrétně a jakým způsobem na spáchání trestného činu úvěrového podvodu podílel. Pachatelem trestného činu úvěrového podvodu spáchaného v souvislosti s poskytováním subvence nebo dotace může být fyzická osoba vystupující jako žadatel. Rovněž může být pachatelem fyzická osoba vystupující za právníckou osobu jako žadatel, která žádost o subvenci nebo dotaci sepisuje či vyplňuje a tímto svým konáním uvádí nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje popř. podstatné údaje zamlčuje.

b) Subjekt dle § 250b odst. 2 trestního zákona

Pachatelem v druhém odstavci trestného činu úvěrového podvodu je u úvěrové smlouvy vždy dlužník. A to z toho důvodu, že pouze dlužník použije úvěr bez souhlasu svého věřitele na jiný než určený účel. Naopak pachatelem při použití dotace nebo subvence na jiný než určený účel, který je uveden v žádosti, je příjemce přidělené dotace nebo subvence.

4.4 USTANOVENÍ § 211 ZÁKONA Č. 40/2009 TRESTNÍ ZÁKONÍK

Trestný čin úvěrového podvodu je v trestním zákoníku charakterizován takto:

- (1) „Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.
- (4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.
- (5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a. spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
 - b. spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo
 - c. způsobí-li takovým činem značnou škodu.
- (6) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,
 - a. způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b. spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).
- (7) Příprava je trestná.“

Již na první pohled je zřejmé, že nový trestní zákoník z ustanovení o trestném činu úvěrového podvodu zcela vyčlenil pojednání o žádosti o poskytnutí dotace a subvence, které samostatně upravuje ustanovení § 212 o dotačním podvodu. Další rozdíl spočívá v počtu odstavců, kdy trestní zákon jich má v ustanovení § 250b pět a trestní zákoník v ustanovení § 211 sedm. Ustanovení § 211 pojednávající o úvěrovém podvodu je od odstavce tři jinak zcela shodné s ustanovením § 210 trestního zákoníku pojednávajícím o pojistném podvodu, a který byl již popsán ve 3. kapitole.

4.5 DRUHY TRESTŮ

Stejně jako u pojistného podvodu, tak i úvěrový podvod ukládá v obou svých základních skutkových podstatách trestného činu tyto druhy trestů: odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti a peněžitý trest. Vynechán je pouze druh trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu, uvedené v následujících odstavcích, tedy v odstavcích 3, 4 a 5 jsou naprosto shodné s ustanovením § 250a trestního zákona, který se týká pojistného podvodu.

5 DALŠÍ VYBRANÉ SOUVISLOSTI DANÉ PROBLEMATIKY

5.1 TRESTNÝ ČIN DOTAČNÍHO PODVODU DLE § 212 ZÁKONA Č. 40/2009 SB., TRESTNÍ ZÁKONÍK

Problematika upravující žádosti o poskytnutí dotace a subvence je v novém trestním zákoníku upravena samostatně v ustanovení § 212 trestního zákoníku a uvádí následující:

- (1) *„Kdo v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.*
- (2) *Stejně bude potrestán, kdo použije, v nikoli malém rozsahu, prostředky získané účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel.*
- (3) *Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.*
- (4) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.*
- (5) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a. *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*
 - b. *spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo*
 - c. *způsobí-li takovým činem značnou škodu.*
- (6) *Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,*
 - a. *způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo*
 - b. *spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).*
- (7) *Příprava je trestná.“*

Zákonodárci se pro samostatnou úpravu zabývající se problematikou trestného činu dotačního podvodu rozhodli z toho důvodu, že tento trestný čin má naprosto zvláštní a rozdílnou povahu oproti trestnému činu úvěrového podvodu.

Tento trestný čin byl zároveň, mimo dotací a subvencí, výslovně rozšířen na návratné finanční výpomoci a příspěvky.

Stejně jako trestné činy pojistného a úvěrového podvodu, má i trestný čin dotačního podvodu dvě základní skutkové podstaty trestného činu. Proto rovněž jako u úvěrového podvodu byla z hlediska typové závažnosti odlišena základní skutková podstata uvedená ve druhém odstavci. V ustanovení § 212 odst. 2 není rozhodující způsobení škody, ale naopak použití prostředků získaných účelovou dotací, subvencí nebo návratnou výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel v nikoli malém rozsahu.

Kvalifikované skutkové podstaty, uvedené v dalších odstavcích, jsou pak doslovně převzaty ve smyslu ustanovení, které pojednávají o trestných činech pojistného a úvěrového podvodu.

5.2 PHISHING

Trestný čin podvodu může všeobecně nabývat různých forem, aniž by si někteří z nás uvědomovali, že se jedná právě o podvod. V současné době se v České republice čím dál častěji vyskytuje tzv. phishing, což je relativně nová forma podvodu, realizovaná prostřednictvím mezinárodní sítě Internet.

Co je to phishing? Phishing neboli také „rybaření“ je forma podvodu realizovaná prostřednictvím mezinárodní sítě Internet, konkrétně rozesíláním e-mailových zpráv, zpravidla ze smyšlené nebo naopak ze zdánlivě velmi známé internetové stránky, jako jsou webové stránky bank, obchodních společností apod., které nabízejí např. výhodné sjednání úvěru, vyšší úroky a nabídky zaměstnání. Cílem je získat od běžného počítačového uživatele jeho osobní údaje, včetně čísel platebních karet, bankovních účtů a hesel. Takovéto e-maily se často označují i slovem „spam“, což je nevyžádána zpráva. Dostane-li uživatel e-mailové korespondence „spam“, který otevře, může si do svého počítače zaneš počítačový vir např. tzv. Trojského koně, který, ač nezpozorován, z jeho počítačových souborů a databází získává všechny jeho osobní informace včetně čísel bankovních účtů, přístupových hesel a jiných součástí internetového bankovníctví, které přeposílá pachatelům, kteří před tím „spam“ rozeslali. Obdrží-li pachatelé čísla účtů a přístupová hesla, nic jim pak již nebrání, aby z cizího bankovního účtu podvodně převedli různě vysoké peněžní částky, přičemž tyto operace mohou provádět kdekoli na světě.

Podvodně převedené finanční částky si však pachatelé nepřevádějí přímo na své bankovní účty, ale na bankovní účty lidí, jež předtím, také prostřednictvím Internetu, nalákali na „zajímavou“ práci, kdy s touto osobou sjednají pracovní smlouvu, způsob odměňování apod. Tato údajná práce spočívá v tom, že jim na účet budou chodit peníze, které vyberou a dle sdělených instrukcí zašlou prostřednictvím služby Western Union další osobě, většinou do Ruska, na Ukrajinu, Izraele apod., kde se již stopa peněz ztrácí.

Česká republika se v poslední době stala právě takovou tranzitní zemí pro podvody páchané v zahraničí. Osoby, které peníze v České republice z účtů vybírají a následně přeposílají v drtivé většině nevědí, že peníze pocházejí z trestného činu. V praxi je proti nim zahajováno trestní stíhání pro trestný čin podílnictví z nedbalosti dle ustanovení § 252 trestního zákona.

Další forma páchání internetového podvodu probíhá následovně. Zahraniční pachatel přijede do cizího státu např. do České republiky a zde si založí u několika bankovních domů účty vedené v měně USD nebo EURO. Zažádá si o vystavení nejlépe několika platebních karet a o zavedení internetového bankovníctví. Při sjednávání smlouvy uvede telefonní číslo SIM karty, kterou pro tento účel zakoupil a kterou má pouze pro kontaktování ze strany banky. Jako kontaktní adresu v České republice uvede adresu hotelu, kde těch několik dní přebývá a nebo adresu vůbec neexistující, což banky bohužel neověřují. V momentě, kdy jsou mu předány kódy k internetovému bankovníctví a platební či kreditní karty, „zahazuje“ SIM kartu a opouští Českou republiku. Poté na Internetu v různých oficiálních inzerátech nebo i na falešných inzertních stránkách nabízí k prodeji nejčastěji automobily, zemědělské stroje apod., které pachatel samozřejmě nevlastní. Pak čeká, až se někdo ze zájemců chytí. Odtud je i český překlad slova „phishing“ tedy rybaření. Potencionální kupec či kupci, odkudkoli ze světa, většinou však z evropské země, projeví zájem o koupi a je jim prostřednictvím e-mailu sděleno, že mají na uvedené číslo bankovního účtu v České republice převést peněžní zálohu a zboží jim bude obratem zasláno. Jakmile kupec částku převede a tato je připsána na bankovní účet, pachatel peníze vybírá prostřednictvím bankomatu kdekoli na světě, nebo peníze převede na další účet prostřednictvím internet bankingu.

Banky svými kontrolními mechanismy mohou zachytit hned první plabu, která na takový účet přijde, neboť takové účty monitorují. V mnoha případech však pachatel peníze v zahraničí vybere a pak je kupujícím, prostřednictvím zahraniční banky, zažádáno o storno platby a vrácení peněz, což však už není možné. Ale jakmile na tento účet přijde další platba

s účelem např. záloha za vozidlo, koupě, banka tento účet preventivně blokuje na dobu 24 hodin, neboť předpokládá, že jde opět o podezřelý převod a prostřednictvím Finančně analytického útvaru Ministerstva financí České republiky se tato věc dostává Policii ČR, konkrétně na Útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování (dále jen „ÚOKFK SKPV“), policistům z Oddělení praní peněz, kteří mají na zjištění všech skutkových okolností 72 hodin.

Policisté v této situaci, kdy se trestný čin stal v zahraničí, neznámo kde, poškozený je také v zahraničí, pachatel je samozřejmě také v zahraničí a v ČR jsou pouze peníze z podvodu, nemohou zahájit úkony trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu, neboť věc se vždy konzultuje s dozorujícím státním zástupcem, který na základě známých informací nedoporučí zahájení úkonů trestního řízení a je-li mu takovýto záznam o zahájení úkonů trestního řízení i přesto předložen, vždy ho zruší. Názor státních zástupců je takový, že policejní orgány nemůžou a ani nebudou nahrazovat kontrolní mechanismy bank. Jelikož je většina zúčastněných osob v zahraničí a zjišťování informací probíhá přes mezinárodní službu Interpol, nedají se informace nezbytné pro zahájení úkonů zjistit v potřebné třídní lhůtě. Úspěchem je, když se podaří zjistit poškozeného a zda v cizině podal trestní oznámení.

V současné době se začíná Policií ČR používat dosud moc nevyzkoušený institut předběžného zajištění věci dle ustanovení § 441a trestního řádu. Jedná se o ustanovení, které je uvedeno v 25. hlavě trestního řádu, která se nazývá Právní styk s cizinou. Postup je následující.

Policejní orgán vydá příkaz k předběžnému zajištění věci dle § 441a trestního řádu, o jehož vydání je povinen bez zbytečného odkladu vyrozumět státního zástupce popř. soudce. Tento příkaz doručí bance, kde je blokována předmětná finanční částka. Dále je povinen tento příkaz zaslat cestou Policejního prezidia ČR, Národní ústředny Europol, zahraničnímu státu, kde měl být podvod spáchán, případně kde poškozený nahlásil, že byl podveden a kde se bude celý případ vyšetřovat. Příslušné orgány dané země musí ve lhůtě deseti dnů podat žádost o právní pomoc cestou státního zastupitelství. Je-li lhůta deseti dnů zahraničním státem dodržena a žádost o zajištění peněžních prostředků podána, příslušné státní zastupitelství event. policejní orgán postupuje ve smyslu ustanovení § 79a trestního řádu¹² a vydává usnesení, jímž se zajišťují finanční prostředky na účtu podezřelé zahraniční osoby.

¹² Zajištění finančních prostředků na účtu § 79a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Nestihne-li zahraniční stát ve lhůtě 10 dnů požádat o právní pomoc a nebo neprojeví-li o finanční prostředky žádný další zájem, jsou finanční prostředky na účtu ponechány a peníze si pak pachatel může bohužel bez problémů vybrat, eventuelně banka rozhodne na vlastní riziko o vrácení platby poškozenému na základě storna.

V praxi jsem se zatím setkala s tím, že většina zahraničních orgánů, žádost o zajištění prostřednictvím právní pomoci v desetidenní lhůtě, podat nestihla.

Vzhledem k tomu, že se tento způsob trestné činnosti stále rozmáhá a na Oddělení praní peněz ÚOKFK SKPV chodí měsíčně, několik výše uvedených oznámení s přihlédnutím k tomu, že dosud neexistuje metodika, jak v těchto případech postupovat a neexistuje ani jednotný přístup k dané problematice ze strany státních zástupců, je vyvoláno jednání na němž by měli participovat zástupci Policie ČR, FAÚ MF ČR, bankovní asociace a Nejvyššího státního zastupitelství. Měl by se stanovit jednotný postup všech zainteresovaných stran ve věci, aby v blízké době nebyla Česká republika známa jako bezpečná tranzitní země pro peníze z trestné činnosti a my všichni nebyli vystaveni mezinárodní ostudě.

ZÁVĚR

Podvodná jednání jsou velmi rozšířenou trestnou činností, která se velice rychle přizpůsobuje moderním technologiím a tak dochází k jejímu velkému rozmachu. Z tohoto důvodu je nutná neustálá novelizace právních předpisů, které se problematikou trestných činů, nejen majetkové povahy, zabývají. Velkým přínosem tak pro Českou republiku bude zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který je již v současné době platný, ale účinnosti nabude až od 1.1.2010. V souvislosti s touto novelou je pak následně nezbytná novelizace stávajícího trestního řádu.

Co se týče trestných činů podvodu, pojistného podvodu, úvěrového podvodu a nově i dotačního podvodu, tak nová osnova trestního zákoníku zachovává tyto zvláštní typy podvodů, které dále vzhledem ke zkušenostem z praxe doplňuje a propracovává. Největší změnou jsou přitěžující okolnosti, které jsou stanoveny tak, aby tím byly vyjádřeny typově závažnější případy. Trestní zákoník reaguje na současné světové dění, kdy je přímo ve skutkové podstatě trestného činu podvodu uvedena jako jedna z přitěžujících okolností, že by tento mohl být spáchán v souvislosti s trestným činem teroru či teroristického útoku.

Dotační podvod byl do nového trestního zákoníku vyčleněn z trestného činu úvěrového podvodu. Je tomu tak zejména z toho důvodu, že v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie dne 1.5.2004 může docházet ke zneužívání dotací, které jsou právě Evropskou unií poskytovány členským státům do různých oblastí jako je vzdělávání, veřejný sektor apod.

Důležitou úlohu při odhalování a vyšetřování těch nejzávažnějších trestných činů mají zejména policejní orgány, které jsou bohužel často o krok pozadu před pachateli trestných činů. Příčinou tohoto stavu je především přílišná byrokracie uvnitř celé Policie České republiky a nemožnost používat moderní technologické prostředky, kterými disponují osoby páchající trestnou činností, dále nedostatečná právní úprava, která zdaleka nepokrývá celou oblast týkající se majetkových a hospodářských trestných činů a především také špatná a nepružná spolupráce s ostatními evropskými státy, neboť pachateli trestných činů páchaných na území České republiky jsou v posledních letech stále častěji i zahraniční osoby, které již nemusí respektovat státní hranice na rozdíl od orgánů činných v trestním řízení.

Podvody jsou v současnosti páchány na mnoha úrovních od „primitivních“ podvodů prováděných takřka na ulici až po vysoce sofistikované, kvalifikované, s mezinárodním přesahem, přičemž právě špatná spolupráce mezi bezpečnostními sbory jednotlivých států je největší překážkou při jejich odhalování. Doprovodným jevem těchto kvalifikovaných podvodů je značný objem výnosů z trestné činnosti a s tím související snaha pachatelů o

zlegalizování nabytých peněz. Tímto se dostáváme k otázce tzv. praní špinavých peněz, které je v trestním zákoně upraveno v ustanovení § 252a legalizace výnosů z trestné činnosti. Tato problematika je však tak rozsáhlá, že by svým obsahem vydala na samostatnou bakalářskou práci.

Doufám, že se mi cíle stanovené v úvodu práce podařilo splnit, a že tato bakalářská práce bude pro mnohé čtenáře přínosem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ČÍRTKOVÁ L., FIALKA M., HÝSEK A., JELEŇ E., KLOUBEK M., RACKOVÁ E.: *Podvody, zprnověry, machinace (možnosti prevence, odhalování a ochrany před podvodným jednáním)*. Praha: Armex Publishing, s.r.o., 2005. 1 sv. (247 s.). ISBN 80-86795-12-8.,
2. DUCHÁČKOVÁ E.: *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. aktualizované vydání. Praha: Nakladatelství Ekopress, s.r.o., 2005. 1 sv. (178 s.). ISBN 80-86119-92-0.,
3. ELIÁŠ K., et al. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2008. 2 sv. (2600 s.). ISBN 978-80-7201-687-7.,
4. HULVA T.: *Ochrana Majetku*. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. 1 sv. (375 s.). ISBN 978-80-7201-712-6.,
5. NOVOTNÝ O., DOLENSKÝ A., JELÍNEK J., VANDUCHOVÁ M.: *Trestní právo hmotné – I. obecná část*. 4. vydání. Praha: Aspi Publishing, 2003. 1 sv. (435 s.). ISBN 80-86395-73-1.,
6. NOVOTNÝ O., DOLENSKÝ A., NAVRÁTILOVÁ J., PÚRY F., RIZMAN S., VANDUCHOVÁ M., VOKOUN R.: *Trestní právo hmotné – II. zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Aspi Publishing, 2004. 1 sv. (440 s.). ISBN 80-7357-004-1.,
7. PLECITÝ V., VRABEC J., SALAČ J.: *Základy občanského práva*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. 1 sv. (287 s.). ISBN 80-86898-25-3.,
8. ŠÁMAL P., et al. *Trestní řád – komentář*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005. 2 sv. (2880 s.). ISBN 80-7179-375-5.,
9. ŠÁMAL P., RIZMAN S., PÚRY F.: *Trestní zákon-komentář*. 6. aktualizované vydání. Praha: C.H.Beck, 2006. 2 sv. (1862 s.). ISBN 80-7179-896-7.,
10. ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
11. Listina základních práv a svobod vyhlášená pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů,
12. zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
13. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudím, ve znění pozdějších předpisů,
14. zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů,
15. zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů,
16. zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
17. zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
18. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,

19. zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů,
20. <<http://trestni.juristic.cz>>
21. <<http://cs.wikipedia.org/> >
22. <<http://www.epravo.cz/>>
23. <<http://www.svetucetnictvi.cz/aktualne/deleni-majetku>>
24. <<http://www.ipravnik.cz/>>
25. <http://www.csas.cz/banka/menu/cs/banka/nav7001_phishing_strucne>
26. <<http://www.microsoft.com> >
27. <<http://www.finance.cz/evropska-unie/dotace-a-granty-z-eu/>>